

turalistično strujo. Po svoji vzgoji in predsodkih se je štel k prvi, bil je žejen in željen čudnih, eksotičnih stvari, zato njegova mržnja do meščana in običajne morale; pri romantikih (Hugo) si je razvil smisel za barvo in obliko, pri zgolj-umetnikih (Gautier) se navzel stremljenja po vzorni ter vestni tehniki izvršitve. Poglej posnetek njegovega rokopisa: pravcati tohuboju poprav in opiljenih poprav. Izbira primerne prilastka mu žene mrzel znoj na čelo, strah ga je nedolžnega zeva, boji se trde soglasniške skupine; premeta ter nagneta besede, dokler ga ne zadovolji stavkova zvočna ubranost.

Druga plat njegove umetniške duše se javlja v zavestni volji, krotiti lastno domišljijo, opazovati ter izražati bolj prirodo izven svojega jaza nego svoje občutje. Kolikor se je pač trudil, izločiti sebe iz del, biti objektivni in neobčuten napram lastnim stvarom — popolnoma se mu ni posrečilo zatajiti svojih teženj in težav. Poznavalci odkrivajo pri razkrajanju njegovih spisov vedno kaj osebnih Flaubertovih zamisli, seve skrbno zamotanih.

Predlani je izšel uspeli Levstikov prevod „Gospe Bovarijeve“ z jedrovitim predgovorom. Liki kakor g. Homais so tako splošno znani, da srečujemo po književnosti že njegove potomce: surhomais, ki cika smešno na surhomme . . . Letos smo dobili „Tri povesti“. Čitale in čule so se omalovažujoče sodbe o „Preprostem srcu“. Pri tem pa je pokojni Matoš smatral glavno junakinjo za eno najbolj pozitivnih oseb pri Flaubertu, ni-li res, Župančič? Dekla Felicita ki služi na deželi, je sama dobroti in uslužnosti. Neznatna so dejanja, snov skromna, na okoren in ahoten način se razodevajo čustva protagonistke, toda nekaj genljivega in gorkega nas obhaja ob tej preproščini. Neizobražena sirota méni, da bi utegnila na zemljevidu videti hišo svojega nečaka v Ameriki. Ko jo vse zapusti, se nje ljubezen oklene nagačene papige! Ostali zgodbi spadata med drzne poskuse, oživiti minole šege in daljne duhove. „Legenda“ govori čudovito enostavno, kako je sv. Julijan, ki je bil izmlada silovit in okrutni lovec, nevede umoril rodne starše in delal nato hudo pokoro. Prav poseben čar leži v teh vrsticah, bodisi da pisatelj predstavlja fantastične prizore v gozdu ali tajnostni prihod gobavca. Vseskozi čutiš spricho rezne kipnosti veliko umetniško silo. „Herodijada“ — poznani dogodek o obglavljenem Janezu Krstniku — je navdahnila že več kot enega. Mallarmé je n. pr. simboliziral v tej ženi, zaničevani po svojem soprogu Antipi, usodo nepriznanega pesnika, G. Rocco jo vzel za pretvezo razbrzdanemu slikanju jutrovih zmot in zablod, Flaubert je v nji pokazal znova svojo zgodovinsko naobrazbo in estetski čut.

Iz Župančičevih prevodov se vedno česa naučiš. Rad bi pogrešal le hibi zgodb in družb (nam. zgodbe, družbe).

Ant. Debeljak.

Luis Coloma: Boy. Roman. Iz španskega prevel A. Kalan. V Ljubljani, 1917. Založila „Katoliška bukvarna“. Str. 269. — Predlanskim umrli jezuit nam je predstavljen že v treh najbolj slovečih svojih delih. „Malenkostim“ in „Janezu Nevolji“ se pridružuje gorenji roman, katerega snov je zajeta iz l. 1869, ko so se Izabelini in Karlisti po revoluciji zbirali ter nastavljali zanko, da bi si naribarili v svoje mreže političnih veljakov brez službe. Zgodbo nam pripoveduje od kraja do konca mladi markiz Burunda, ki je najožji prijatelj glavnemu junaku grofu Bazi, najstarejšemu sinu vojvode Jecle. „Čuden značaj tega človeka: veliko, čuteče srce v prsih se trudi, da skriva najplemenitejše nagibe, in jasna glava, ki dela na to, da ga imajo za lahkomiselnega, površnega boya (dečka)! . . .“ Boyeva mačeha spletkari, hoče razdediniti pastorka in vsiliti svoja sinova za dediča po bolehnem možu, ki ga drži doma v kletki ter mu zataji vsa prvorojenčeva pisma. Po nje zvitem kovarstvu je

zapravljivi Boy nujno sumljiv umora. Da pa ne izda zakonske žene — svoje ljubice, niti ne dokazuje alibija, temveč ubeži ter se pridruži Karlistom; ali čim se zadeva zasuče njemu v prid, ga ustrelj obmejna straža.

O priliki je Coloma povedal, da piše za vse one, ki ga sicer ne bi hodili poslušat, govorečega z lece. Ta namen se da jasno izluščiti iz vsega poteka: spočetka prirodno, semtertja šegavo pripovedovanje, ko pa si se zamotal v zajemljivo mrežo dejanj, se prede niz ljubeznivih in lepih nauk. Zastopniki višjih krogov so načeloma ugodneje očrtani nego ljudski sloji . . . Prvoboritelj se zdi pogosto brezdelen, le somišljeniki ga vlekó iz zagat in zadreg, nato ga je zgolj dobrota, drugače bi ne bil možen bistveni zaplet, potem zopet pretirano hitro zaspi v najbolj kritičnih trenutkih. Pri vsem tem naletimo na več točnih dušeslovnih iveri, ki so seveda lahko priučene. Naivno se mi vidi, da pisatelj toliko deluje s hudički, satani in njih protinožci.

G. prevajalec se je gotovo češče bavil s štivom à la „Cvetje z vertov sv. Frančiška“, toda platnic menda ni opazil, zakaj v jezikovnem oziru bi trebalo popraviti mnogokaj. Kakor našim novinarjem je tudi njemu neznan poluglasni *e* v mn. rod. žen. samostalnikov, od povratnega glagola v 3. os. edn. mu zavisi dopolnilo v tož., pridevnikove določne oblike sploh ne rabi, ne vštévši pestre zmede v pisavi in sklanjavi tujih imen. Šminka je po naše lepotilo, ribati pa meti ali drgniti. Kedor pravi zistem, ga pozdravim: zervus!

Ant. Debeljak.

Vojnovičeva šestdesetletnica Dne 9. oktobra t. l. so proslavili Hrvati šestdesetletnico največjega jugoslovanskega dramatika, Iva Vojnovića. Tudi nam Slovencem je odlični pesnik, dedič stare dubrovniške kulture, znan in drag; njegova Psyche in njegov Ekvinocij sta se vprizorila v Ljubljani; stara majka Jela, ena najboljših kreacij gospe Danilove, je vsem, ki so jo videli, še danes živa pred pred očmi. Smrt majke Jugovićev je izšla v slovenskem prevodu profesorja Westra, bila je sprejeta na repertoar za sezono 1912/13, a se je morala sredi skušenj odložiti na ugodnejše čase. Dandanes begajo preko odra ljubljanskega gledališča tuje sence, ki vidiš, da odpirajo usta, a so vendarle neme. In tako sta slavila Vojnovića samo Zagreb in Praga. Praga z Dubrovačko trilogijo, Zagreb z Ekvinocijem. Pred svečano predstavo v hrvatskem deželnom gledališču, pri kateri je bil navzoč tudi slavljeneec, je govoril dr. D. Prohaska o Vojnoviću kot pesniku tragedije jugoslovanske majke. Evo ob kratkem posnetek njegovih izvajanj. Ekvinocij — Smrt Majke Jugovićev — Lazarevo Vaskresenje — Imperatrix: štiri krepke drame, tetralogija Majke. Od prve do zadnje raste pojmovanje in ideja. Jela v Ekvinociju je še junakinja samo obiteljske tragedije. Majka Jugovićev ima dinastijski, državni ideal; ona, kakor tudi Majka Lazara Kujnužića, je Majka Osvetnica, Carica Smrti, ki žrtvuje svoj zarod radi bodoče osvete. A pesnik je uvidel, da Majka Osvetnica ni poslednji in najvišji lik jugoslovanske Majke. Osveta izziva osveto brez kraja, klanje brez svrhe. In pred njegovim duhom je vstala Majka Oproščenja, Carica Zanosa in Vstajenja — Imperatrix, najvzvišenejši ideal ne le jugoslovanski, nego občečloveški. S tem moralnim razvijanjem gre vštric tudi estetski razvoj pesnikov v slogu in jeziku od realizma v Ekvinociju do idealizma in simbolizma v Imperatrix. — Slovenci se pridružujemo z iskrenimi čustvi Srbom in Hrvatom v proslavi velikega glasnika Jugoslovanstva. V vsako hišo vsa njegova dela! —K.

Še enkrat Madjarska študija o Slovencih. Velespoštovani gospod urednik. Dovolite mi sledeče kratke opazke k dr. Lončarjevemu referatu o mojem članku, ki sem ga objavil v „Huszadik Szárad“.